

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Зміст

ПРИВІТАННЯ ПРЕЗИДЕНТА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ», АКАДЕМІКА СЕРГІЯ КІВАЛОВА	16
---	----

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ, ФІНАНСОВОГО ПРАВА

<i>Ківалов Сергій Васильович</i> СПОРИ У СФЕРІ МЕДІА ТА ПРОБЛЕМА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФОРМИ	18
<i>Тодошак Олег Володимирович</i> ЗМІНА ВИДУ ТА РОЗМІРУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ: МЕЖІ ДОПУСТИМОГО ВТРУЧАННЯ.	21
<i>Біла-Тіунова Любов Романівна</i> КАР'ЄРА ЯК БАГАТОВИМІРНЕ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ	25
<i>Білоус-Осінь Тетяна Ігорівна</i> ПРАВОПОРУШЕННЯ В СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.	29
<i>Голоядова Тетяна Олексіївна</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ МЕТОДІВ ОПТИМАЛЬНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	32
<i>Даниленко-Негара Юлія Сергіївна</i> ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ МОБІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ.	34
<i>Закаленко Олена Василівна, Осадчий Анатолій Юрійович</i> АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОЗОВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ПРАВ, СВОБОД ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ В ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ	38
<i>Козачук Діана Анатоліївна</i> САМОКОРЕКЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО АКТА: ПРАВОВІ ФОРМИ ТА ОБМЕЖЕННЯ	40
<i>Негара Родіон Віталійович</i> АДМІНІСТРАТИВНІ АКТИ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ВЕЛИКОЇ КІЛЬКОСТІ ОСІБ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ	44
<i>Назарчук Анастасія Валеріївна</i> ЩОДО ПІДХОДІВ ДО ГРАДАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ АНТИДИСКРИМІНАЦІЙНИХ АКТИВ.	47
<i>Панфілов Олег Євгенович</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЮ ЮРИСДИКЦІЄЮ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	49
<i>Сідор Михайло Іванович</i> ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ ЯК ОБ'ЄКТ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	53
<i>Стрельников Андрій Вікторович</i> ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ» ТА «АНТИКОРУПЦІЙНА СУБ'ЄКТНІСТЬ»	57
<i>Фролова Євгенія Ігорівна</i> ДО ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	60
<i>Глиняний Іван Володимирович</i> ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.	63

Ключові слова: адміністративне судочинство, спори у сфері медіа, диференційована процесуальна форма, судовий контроль, заходи державного впливу, непозовні провадження.

Key words: administrative justice, media-related disputes, differentiated procedural form, judicial review, measures of state enforcement, non-adversarial proceedings.

Тодощак Олег Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
ректор, професор*

ЗМІНА ВИДУ ТА РОЗМІРУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ: МЕЖІ ДОПУСТИМОГО ВТРУЧАННЯ

Судовий контроль у справах про адміністративні правопорушення виступає ключовим інструментом забезпечення законності рішень суб'єктів владних повноважень, однак його реалізація має відбуватися в межах чітко визначеної процесуальної функції. Відповідно до ст. 286 КАС України адміністративний суд здійснює перевірку постанов у справах про адміністративні правопорушення, що зумовлює особливий характер такого провадження як контрольного, а не деліктного за своєю суттю. Водночас на практиці виникає проблема визначення меж повноважень суду при перегляді відповідних постанов, зокрема щодо можливості зміни виду та розміру адміністративного стягнення. Відсутність чітких законодавчих орієнтирів у цій частині створює ризик трансформації судового контролю у повторний розгляд справи по суті з підміною функцій адміністративного органу. Саме ця проблема потребує доктринального уточнення з урахуванням співвідношення норм КАС України та КУпАП.

Визначення меж втручання адміністративного суду у справах про оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення безпосередньо залежить від правильного розуміння співвідношення повноважень адміністративного органу та суду як різних за своєю природою суб'єктів публічно-правової діяльності. Адміністративний орган, уповноважений розглядати справи про адміністративні правопорушення відповідно до положень КУпАП, здійснює повноцінну адміністративно-деліктну юрисдикцію. Така діяльність охоплює встановлення фактичних обставин правопорушення, їх юридичну кваліфікацію, оцінку доказів, а також обрання виду та розміру адміністративного стягнення в межах санкції відповідної норми. Вказані повноваження мають виразний дискреційний характер, оскільки передбачають можливість вибору між альтернативними варіантами реагування з урахуванням обставин справи, особи правопорушника та принципу індивідуалізації відповідальності. Дискреція адміністративного органу

при призначенні адміністративного стягнення має складну структуру та включає:

- 1) визначення виду стягнення як вибір характеру публічно-правового впливу;
- 2) визначення його розміру як встановлення інтенсивності такого впливу.

Натомість адміністративний суд, діючи в межах КАС України, здійснює перевірку законності та обґрунтованості прийнятого рішення, що прямо впливає із змісту контрольної функції адміністративного судочинства. Відповідно до ст. 286 КАС України суд за результатами розгляду може залишити постанову без змін, скасувати її або прийняти інше рішення в межах, визначених процесуальним законом, однак ці повноваження не трансформують суд у суб'єкта адміністративно-деліктної юрисдикції. Розгляд справи адміністративним судом не змінює природи відповідного провадження: воно залишається контрольним, а не каральним [1]. Суд не наділений повноваженнями встановлювати адміністративну відповідальність як таку, а лише перевіряє, чи була вона застосована правомірно уповноваженим органом, відтак суд не може підняти адміністративний орган у здійсненні дискреційних повноважень, зокрема щодо вибору виду адміністративного стягнення. Ігнорування розмежування двох функцій: деліктної (притягнення до відповідальності) та контрольної (перевірка законності) – призводить до розширення меж судового втручання та створює передумови для фактичного повторного вирішення справи по суті, що не відповідає природі адміністративного судочинства.

Однією з найбільш дискусійних проблем у межах перегляду постанов у справах про адміністративні правопорушення є питання зміни адміністративним судом виду адміністративного стягнення. Йдеться про ситуації, коли суд, встановивши порушення при притягненні особи до відповідальності, не обмежується скасуванням постанови, а фактично замінює один вид стягнення іншим.

Аналіз положень ст. 286 КАС України свідчить, що передбачені цією нормою варіанти реагування: залишення постанови без змін, її скасування або прийняття іншого рішення, не можуть тлумачитися як надання суду права на повноцінне вирішення питання про вид відповідальності, яке, згідно КУпАП, прямо і безальтернативно закріплено за органом (посадовою особою), уповноваженим розглядати справу. Фактично, зміна виду адміністративного стягнення судом означає ухвалення нового рішення по суті справи замість органу, який здійснює адміністративно-деліктну юрисдикцію. Кожен вид адміністративного стягнення відображає різну модель державного реагування, що відрізняється за своєю правовою природою, цілями та інтенсивністю впливу. Вибір конкретного виду стягнення передбачає здійснення балансу між цілями, що є сутнісною ознакою дискреції. Зміна виду адміністративного стягнення означає відмову від первісно обраної моделі відповідальності та заміну її іншою. Така заміна неможлива без повторного оцінювання всіх релевантних обставин справи та нового визначення належного способу реагування на правопорушення. Отже, вона неминуче передбачає здійснення нового дискреційного вибору, а не виправлення окремого дефекту застосування норми. Саме тому зміна виду адміністративного стягнення

виходить за межі перевірки правомірності та переходить до здійснення власної оцінки доцільності застосування того чи іншого виду стягнення, що не відповідає його процесуальній ролі.

Узагальнення судової практики підтверджує обережний підхід до цього питання: адміністративні суди, як правило, утримуються від зміни виду стягнення, обмежуючись скасуванням постанови та направленням справи на новий розгляд у разі встановлення істотних порушень.

Порівняно зі зміною виду адміністративного стягнення, питання допустимості зміни його розміру адміністративним судом має більш складний і менш однозначний характер. Це зумовлено тим, що як вид, так і розмір адміністративного стягнення визначаються в межах санкції відповідної норми КУпАП, що формально створює простір для альтернативного правозастосування. Водночас, сама по собі обставина, що певні види стягнень або їх розміри передбачені санкцією як альтернативні, не означає, що адміністративний суд наділений правом здійснювати відповідний вибір замість адміністративного органу. І у випадку зміни виду, і у випадку зміни розміру стягнення вирішальним є не формальна наявність альтернативи в межах санкції, а функціональна природа повноважень суб'єкта, який здійснює відповідне рішення.

Відповідно до положень КУпАП, адміністративний орган при призначенні стягнення реалізує дискреційні повноваження, враховуючи характер правопорушення, особу правопорушника, ступінь вини, майновий стан та інші обставини. Саме на цій стадії відбувається індивідуалізація відповідальності, що передбачає не лише вибір виду стягнення з-поміж альтернативних, але й визначення його конкретного розміру. Таким чином, як вибір виду, так і визначення розміру стягнення є результатом єдиного дискреційного процесу. У цьому контексті втручання адміністративного суду у визначення розміру стягнення також може розглядатися як втручання у сферу дискреції адміністративного органу. Водночас специфіка судового контролю полягає у забезпеченні не лише формальної законності, але й обґрунтованості та пропорційності застосованого стягнення. Якщо розмір санкції визначено з порушенням вимог закону, зокрема без урахування обов'язкових критеріїв або із явним відхиленням від принципу пропорційності, постає питання про допустимі межі коригування такого рішення судом.

У науковій доктрині та судовій практиці сформувалися два підходи до цього питання. Перший виходить із повної недопустимості зміни розміру стягнення судом, прирівнюючи таке втручання до підміни дискреційних повноважень адміністративного органу [2, с. 81-82]. Другий підхід допускає обмежене втручання суду у випадках очевидної незаконності або непропорційності призначеного стягнення [3, с. 312]. Цей підхід є більш конструктивним за умови чіткого окреслення його меж. Адміністративний суд не повинен здійснювати власний вибір розміру стягнення, навіть у межах санкції, оскільки це означало б повторне вирішення справи по суті. Водночас він може усунути дефект правозастосування, якщо розмір санкції визначено з очевидним порушенням вимог закону.

Визначення допустимих меж втручання адміністративного суду у питання призначення адміністративного стягнення безпосередньо пов'язане з вибором належного процесуального способу реагування на встановлені порушення. У цьому контексті ключового значення набуває розмежування ситуацій, у яких суд повинен обмежитися скасуванням постанови, та випадків, коли можливе обмежене коригування її змісту. Якщо під час розгляду справи встановлено істотні порушення процесуального характеру, зокрема пов'язані з недослідженням доказів, порушенням права особи на захист, неправильним встановленням фактичних обставин або неповнотою розгляду справи, належним процесуальним наслідком має бути скасування постанови з направленням справи на новий розгляд. У таких випадках суд не має можливості усунути відповідні порушення власними процесуальними засобами без фактичного повторного вирішення справи по суті, що виходить за межі його контрольної функції.

Натомість у ситуаціях, коли встановлені порушення стосуються виключно неправильного визначення виду або розміру адміністративного стягнення за умови належного встановлення всіх фактичних обставин справи, постає питання про можливість іншого способу реагування. Виходячи із загальної логіки адміністративного судочинства, зміна виду стягнення, навіть у межах санкції, не може визнаватися допустимою, оскільки передбачає здійснення судом дискреційного вибору, притаманного адміністративному органу. Щодо зміни розміру стягнення, така можливість може розглядатися як виняток за умови, що всі фактичні обставини справи встановлені належним чином, а порушення має виключно правовий характер і полягає у неправильному застосуванні санкції. Такий дефект може проявлятися у виході за межі санкції, ігноруванні обов'язкових критеріїв індивідуалізації відповідальності або очевидній непропорційності застосованого стягнення. У подібних випадках втручання суду не спрямоване на заміну адміністративного органу у здійсненні дискреційних повноважень, оскільки суд не формує нового рішення щодо доцільності чи інтенсивності відповідальності. Натомість його діяльність має характер усунення дефекту правозастосування, який полягає у приведенні вже прийнятого рішення у відповідність до вимог закону. Таким чином, корекція розміру адміністративного стягнення не є реалізацією судом дискреції, а виступає формою відновлення законності без зміни сутності прийнятого рішення.

Список використаних джерел:

1. Зубенко В. С. Судовий контроль за дискреційними повноваженнями органів публічної адміністрації в адміністративному судочинстві України. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 21. URL: <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/596/493>.
2. Муза О. особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності в адміністративному судочинстві України. *Юридичний вісник*. 2025. № 2. С. 77-83. URL: https://yurvisnyk.in.ua/v2_2025/10.pdf.

3. Мельник О. Д., Степаненко А. О. Особливості здійснення адміністративного судочинства у справах про притягнення до адміністративної відповідальності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 310–314. URL: http://lsei.org.ua/1_2023/74.pdf.

Ключові слова: адміністративне судочинство, адміністративне правопорушення, адміністративне стягнення, дискреційні повноваження, судовий контроль, пропорційність.

Key words: administrative justice, administrative offense, administrative sanction, discretionary powers, judicial review, proportionality.

Біла-Тіунова Любов Романівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
в.о. завідувача кафедри адміністративного і фінансового права,
доктор юридичних наук, професор*

КАР'ЄРА ЯК БАГАТОВИМІРНЕ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ

З'ясування сутності службової кар'єри як категорії адміністративного права є можливим через означення сутності та змісту кар'єри з огляду на те, що її дослідженням займалися різні науки. Найбільше кар'єра вивчена соціологією і впродовж останніх років в ній закріпилося її розуміння як просування людини по сходинках виробничої, майнової, соціальної, адміністративної й іншої ієрархії, розгляд її як послідовних занять, що виконуються індивідом протягом його трудового життя. У більшості визначень соціологів кар'єра представлена у вигляді моделі сфери переміщення індивідів із нижчестоящих суспільних позицій на вищестоящі [1, с. 171; 2, с. 158; 3, с. 75, 76]. Польський соціолог Я. Щепанський вважає, що, досліджуючи проблему кар'єри, «насамперед ми зіштовхуємося з мобільністю індивідів, що полягає в проходженні встановлених сходів у будь-якій ієрархічній системі, що ми називаємо особистою кар'єрою». До розуміння кар'єри він включає проходження індивідом ієрархічних шаблів «престижу», «доходу», «влади» [3, с. 75]. Натомість, соціальна психологія концентрує свою увагу на вивченні залежності трудової кар'єри від типу особистості, що формується під впливом певних соціальних факторів, її взаємодії з мікросередовищем [3, с. 75; 4; 5].

Кар'єра належить також до сфери наукових і практичних інтересів менеджменту. Але інтерес до проблеми кар'єри не завжди був пильним і залежав від ролі людського фактора в менеджменті. Методологічні основи вивчення ділової кар'єри було закладено управлінською школою «людських відносин», а також досягненнями психології й соціології. Подальший розвиток досліджень кар'єри відбувалося в рамках менеджменту організації, кадрового менеджменту, менеджменту людських ресурсів, тобто його характеризує зростання інтересу до людського фактора [3, с. 76]. Менеджмент людських ресурсів, який виник в 60-